

TEMA: LA SAL DE CARDONA I EL DRET D'AIMINES

Us heu parat mai a pensar que la sal és l'única pedra que és comestible? I que dona gust a l'amanida , força als guisats i que fa que la sopa no estigui sonsa? Sense ella... quin entrepà de pernil o esqueixada de bacallà o arengada amb pa i tomàquet podríem menjar? Com s'hagués pogut momificar a l'Antic Egipte? I...heu pensat d'on ve la paraula SALARI? Comenceu a entendre per què la SAL forma part de la sal de la vida?

Us en donarem més dades: ha estat un producte cobejat des de fa milers d'anys, ha servit per intercanviar productes , la sal ha creat noves rutes comercials, ha provocat i ha finançat guerres ... fins i tot, amb els seus ingressos, va permetre la construcció de la Gran Muralla Xinesa.

I totes aquestes històries, tot aquest món que va lligat a la sal, el podem viure i entendre tot just desplaçant-nos a pocs quilòmetres d'aquí on som. Cardona és una vila que neix i creix, que uneix la seva història a un fenomen geològic ben curiós com és el de disposar d'una muntanya sencera de sal. Imagineu-vos què devien pensar els primers pobladors d'aquestes contrades i els romans que fins aquí es van acostar: HEM TROBAT UNA MUNTANYA D'OR (això sí, de tons blanquinosos i marronosos). La sal ha estat, i és, extremadament valuosa ;i per tant, la seva possessió ha estat buscada des d'antic. Potser us creieu que l'emplaçament de la vila de Cardona i del seu castell han estat triats a l'atzar. NO US HO CREGUÉSSIU PAS !!!.

.-COM I QUÈ S'EXPLOTAVA?

Els historiadors tenen coneixement que fa uns 4.500 anys ja hi havia pobladors a la zona de la vall salina i que feien de l'exploració de la sal gemma (coneguda tècnicament amb el nom d'*halita*) la seva principal font de recursos. Més endavant es té constància que fou explotada pels romans – fa uns 2.200 anys – i algun autor d'aquesta època feia referència a “*una muntanya de sal pura que creix a mesura que se'n va extraient*”. També es creu que dalt del turó hi hauria alguna mena de fortificació provisional per a casos d'emergència, ja que gran part dels habitants viurien prop de l'exploració salina.

Amb l'arribada dels musulmans a la península a principis del segle VIII, ben aviat les àrees centrals de Catalunya –i Cardona , entre elles – passa a ser terra de frontera, terra de marca. La muntanya de sal podia caure en mans enemigues i els comtes cristians van afanyar-se a garantir-se'n la seva possessió:

Si calia que la gent no fugís davant l'empenta musulmana , s'hauria d'assegurar que els que es quedaven o els que vinguessin tinguessin facilitats de tota mena : menys impostos a pagar , seguretat de part del senyor ...i dret a participar de la riquesa que oferia tenir una muntanya de sal ben a prop teu. D'aquí arrencarà el famós dret d'aimines que estarà recollit en la importantíssima CARTA DE POBLAMENT atorgada per Borrell II l'any 986.Llegim-ne alguns extractes:

.-“tothom que volgués viure aquí o desitgi residir en aquest lloc(...)ho conservin i posseixin amb pacífic dret(...)sense cap destorb , ni molèstia, ni requeriment i sense cap dubte de cap hom , sincerament i amb seguretat per sempre més”.

.-“Treballem ,també, un dia cada setmana fent les obres del castell, o sigui les torres, les muralles , els terraplens i les fosses que cavareu ben fondes, que això us servirà per al salvament, no solament de les vostres ànimes, sinó,també, de les dels pagans i de les dels mals cristians”

I, ara, sobretot llegiu atentament aquest breu fragment: “*Cada dijous podreu, per sempre més, arrencar sal per a vosaltres , talment com és costum des del principi*”. Fixeu-vos-hi be! “*des del principi*”: estaríem parlant de milers d'anys enrera!

.- Com s'extreia la sal ? Fins fa aproximadament un segle, el sistema d'exploració de les Salines es va fer sempre a cel obert mitjançant uns talls, uns esglaons fets a la superfície; com si d'una pedrera es tractés. Les eines que s'usaven eren barrines , pics...i la pólvora no s'utilitzà fins al segle XVIII. Al llarg del segle XIX la producció arribava

a ser d'entre 3.500 i 5.000 tones de sal a l'any. Per tal d'abaratir costos i augmentar-ne la productivitat, l'any 1900 s'obrí la primera mina: *el Pou del Duc*, que estava enclavada al bell mig de la Vall Salina.

Si fins a aquest moment, tot girava al voltant de la sal comuna, la descoberta l'any 1912 de sals potàssiques a la Catalunya central capgirà la situació. L'ús que se'n podia fer de cara a explosius i per a adobs va fer que l'empresa d'àmbit estatal *Unión Española de Explosivos* obtingués la titularitat de l'explotació cardonina l'any 1923. I així, l'any 1926 començaren a perforar-se els pous de la mina NIEVES i una fàbrica de tractament de mineral (*fàbrica MANUELA*) on s'extreia potassa a partir de la silvinita. Cap a l'any 1933 la mina aconseguia la màxima producció i comença a ser un focus d'atracció de treballadors de les rodalies i gent de fora ; immigració que no s'aturaria fins al tancament de la mina l'any 1990.

En aquesta seixantena d'anys d'explotació s'ha calculat que s'han tret quasi 38 MILIONS DE TONES DE MINERAL: 37.874.843.000 quilos!!! ... i que s'havia arribat a una profunditat de 1.308 metres arribant a ser la mina més fonda de l'Estat.

L'any 1994, l'empresa Ercros va obrir una nova mina, Les Salines, per a l'extracció de sal gemma. Entre aquesta i la sal sòdica que s'obté a partir de la sal del runam (el rebuig de l'explotació de sal potàssica), la producció actual de sal industrial a Cardona és superior a les 500.000 tones anuals. La sal sòdica es fa servir en els processos electrolítics per a la producció de clor i sosa i la sal gemma es destina a la

fabricació de pinsos, la indústria pelletera i el desglaç de carreteres. Més de la meitat de la sal gemma de Cardona s'exporta, principalment a França, Andorra i Itàlia.

.-Però....què eren les aimines?

Segons el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans: “**aimina** *f.* Mesura de capacitat de valor variable segons les contrades” .I, efectivament, en el nostre cas fa referència al dret que tenen els habitants de Cardona de rebre una certa quantitat de sal, l'aimina.

Abans ja hem vist a la Carta de Poblament que Borrell II reconeixia drets que ja havien estat donats pel seu avi, el comte Guifré el Pilós; com el ja conegut de poder extreure sal del Salí cada dijous. Ara bé, la resta de dies el domini suprem sobre la sal rau en el comte de Barcelona i sobre el seu vassall directe, el vescomte Ermenir de Cardona. L'any 1352 , s'arriba un acord entre els còsols de la vila i el vescomte, mitjançant el qual aquest dret de recollir sal els dijous es canviarà per la percepció, un cop a l'any , d'unes determinades mesures de sal per a cada cap de família.

Cap al 1403, es podia calcular que a cada família cardonina li corresponia d'aimina per any una quantitat d'entre 50 i 60 kg. actuals; tot i que al llarg dels segles aquestes quantitats variaven i, de vegades, els pagaments eren suspesos per voluntat dels senyors!!!

A mitjans del segle XIX, l'Ajuntament i els seus representants legals aconseguiren del duc de Medinaceli - que eren els senyors de Cardona - el cobrament dels endarreriments en aimines i pagaments anyals no fets des del 1714(quasi 140 anys abans !) i s'acordà un preu en metàl.lic anual. Per tal de fer-ne el cobrament i la gestió d'aquests diners es creà l'any 1858 la Junta d'aimines.

I, per cert , de què s'encarrega ara la Junta d'Aimines? Això ja és una altra història !!!

